

K ZBOROVANJU V ŽENEVI

Meje sodelovanju med vzhodom in zapadom

Težka nasprotja med SZ in zahodnimi državami - Borba z novimi sredstvi

Oči vsega sveta so te dni zopet obrnjene v Ženevo, kjer so se sestali zunanji ministri Sovjetske Rusije, Amerike, Velike Britanije in Francije. Zbrali so se, da s pooblastilom Bulganina, Eisenhowerja, Edena in Faurea sklepajo o zedinjenju Nemčije, varnosti Evrope, o splošnem razoroževanju in izboljšanju odnosov med komunističnim vzhodom in zapadnim svetom, to se pravi o stvarih, od katerih je odvisna bodočnost človeštva in s tem mirno življenje vsake naše družine.

Meseca julija velika četvorica ni imela dovolj časa, da bi se v ta važna vprašanja poglobila. Saj je tedaj imela v Švici vsega le 8 sej in vsak udeleženec je na seji lahko govoril približno po četrt ure. Eisenhower in njegovi tovariši so imeli vsak na razpolago vsega po 2 uri, da razložijo svoje mnenje o teh silno važnih zadevah. Naravno je zato, da niso mogli tedaj ničesar skleniti. Namen tedanjega sestanka je bil samo, da se medsebojno spoznajo, da otipajo drug drugemu žilo ter ustvarijo med seboj iskreno in prijateljsko ozračje. Zato so se vabili na kosila in večerja, Eisenhower je izročil ruskemu maršalu Žukovu poročno darilo za njegovo hčerko, Hruščev je objemal celo zapadne časnikarje in vse se je končalo v največjem prijateljstvu in navdušenju.

Praktično in trezno delo čaka sedaj zunanje ministre. Lahko je namreč izjaviti, da mora v svetu vladati mir in da morajo biti vsi narodi prijatelji, kakor je rekla velika četvorica, druga stvar pa je, izpeljati vse to v resnično življenje. Ta težka naloga čaka sedaj štiri zunanje ministre.

Kako globok prepad zija med splošnimi načeli in željami ter dejanskim življenjem, se je izkazalo, brž ko so v Ženevi začeli govoriti o zedinjenju Nemčije.

PRVA NEPREMOSTLJIVA NASPROTJA

Zapadnjaki so predložili svoj načrt, po katerem naj bi nemški narod sam odločal o svoji usodi. V zapadni in vzhodni Nemčiji naj se razpišejo svobodne volitve za vsenemški parlament, ki bo iz svoje srede izbral vlado ter določil temeljne zakone združenim domovini. Samo od ljudstva svobodno izvoljeni zastopniki so poklicani, da nato sklenejo z velesilami mirovno pogodbo, na katero že več ko 10 let po končani vojni zaman čaka nemški narod. Zedinjena Nemčija naj kot neodvisna in enakopravna država sama odloči, ali naj se v bodoče nasloni na zapad ali na vzhod, ali pa postane nevtralna.

Izid volitev je seveda že danes jasen: vsakdo ve, da bodo komunisti ostali v veliki manjšini in da se bo zedinjena Nemčija sko-

ro gotovo priključila zapadu. Sovjetska Rusija vidi v tem veliko nevarnost za mir v Evropi. Boji se prebujajoče se nemške vojaške moči in da bo nemški militarizem iznova začel ogražati sosedne države.

Zapadnjaki so te sovjetske pomisleke upoštevali. Najprej so poudarili, da Nemčija v Atlantski in Zapadnoevropski skupnosti ne bo mogla delati, kar se ji zljubi: njene oborožene sile bodo omejene, pod stalnim nadzorstvom in podvržene skupnemu poveljstvu zapada. Kako naj na svojo pest napade katerokoli državo?

Za neverjeten primer, da bi Nemčija navzlic vsemu to poskusila, se zapadnjaki ob-

vežejo, da z združenimi močmi proti njej nastopijo.

Zavoljo še večje varnosti predlagajo zapadnjaki, naj se ob bodoči meji med Nemčijo in komunističnim vzhodom določijo na obeh straneh razsežne krajine, v katerih sme biti nastanjenega le zelo malo vojaštva. V teh krajih se namesti razen tega mreža radarskih postaj, ki bodo že iz daljave javljale bližajočega se sovražnika. V Nemčiji naj bo mreža postaj v rokah Sovjetov, ona na komunističnem ozemlju pa pod upravo zapadnjakov. S tem postane vsak nenaden napad nemogoč in varnost Evrope je zajamčena.

Sovjeti zahtevajo razpust Atlantske skupnosti

BORBA SE NADALJUJE

Zapadnjaki predlagajo, naj bi pogodbi o evropski varnosti in zedinjenju Nemčije stopili *istčasno* v veljavo, zakaj dokler je tako velik in pomemben narod, kakor je nemški, razbit in zato stalno nezadovoljen in razočaran, Evropa ne more biti mirna in varna.

Sovjetska Rusija je pa popolnoma nasprotnega mnenja. Molotov je v Ženevi izjavil, da je za Moskvo prvo in najvažnejše vprašanje vojaška varnost Evrope: Sovjetska zveza je pripravljena podpisati z ostalimi evropskimi državami in Ameriko pogodbo, ki naj za dolgo dobo onemogoči med njimi vojno in jim zajamči trajen mir. V to novo skupnost miroljubnih narodov vstopita kot enakopravni državi tudi zapadna in vzhodna Nemčija.

Po sovjetskem načrtu bi torej nemški narod ostal še naprej razdeljen v dve državi. O nemškem zedinjenju bi razpravljali in sklepali pozneje. Kdaj bi se to zgodilo, Molotov ni pojasnil. Ker bi pogodba o evropski varnosti morala po sovjetski zamisli trajati za dobo 50 let, bi o nemškem zedinjenju lahko sklepali tudi po — enem desetletju. Za sedaj je jasno samo to, da Moskva neče spustiti iz rok vzhodne Nemčije ter je zato nasprotna državnim združitvi nemškega naroda.

Na taki podlagi se zapadnjaki seve ne morejo sporazumeti z Moskvo. Še manj je pa za zapadni svet sprejemljiva naslednja sovjetska zahteva: Ko se podpiše in ustanovi nova politična in vojaška skupnost med Kremljem in zapadom — je dejal Molotov — postanejo vse ostale obstoječe vojaške zveze nepotrebne. Zahodne velesile bi zastran tega morale nekaj pozneje *razpustiti svojo Atlantsko skupnost in ravno tako svojo komaj osnovano Zapadnoevropsko zvezo*. Zato je pa Kremelj pripravljen razpustiti tudi vojaško zvezo, ki jo je sklenil s svojimi podložnimi državami to poletje v Varšavi.

Sovjetska zahteva je taka, da o njej zapadnjaki niti govoriti ne marajo. Moskvo — poudarjajo — družijo z njenimi zavezniki tako čvrsta in brezpogojna komunistična disciplina, da Kremlju ni potrebno podpisovati z njimi kakih posebnih pogodb. Komunistične države tvorijo v miru in vojni nerazdružljivo enoto ter so vselej pripravljene, si v stiski priskočiti druga drugi na pomoč. Razpust v Varšavi sklenjene vojaške zveze bi bil zavoljo tega le zunanja, brezpomembna poteza, ki ne more nikogar premotiti. Z njo bi hotela Moskva samo metati pesek v oči zapadnjakov.

Kar v resnici sovjetska politika zasleduje, je dvoje: obdržati hoče za vsako ceno v svoji oblasti komunistično Nemčijo in ostale vzhodnoevropske dežele, ki jih je proti koncu vojne zasedla, in obenem razbiti s tolikimi težavami ustanovljene politične in vojaške zveze zapadnega demokratičnega sveta. Komunistične države naj bi ostale slej ko prej vojaško močne in složne, zapadne naj bi pa šle narazen ter razdrobile svoje obrambne sposobnosti.

Kaj dokazujejo ti dogodki z ženevskega zborovanja? Ali morda, da je politika mirnega sožitja med komunističnim in zahodnim svetom, za katero se je pred 3 meseci odločila velika četvorica, propadla? Nikakor ne! Odkar so izumili vodikovo bombo z vsemi njenimi strahotnimi, življenje celih narodov ogrožujočimi učinki, je postala nova svetovna vojna nemogoča, če neče človeštvo samo sebe uničiti. Države so torej prisiljene živeti mirno druga poleg druge in njihovi voditelji so primorani vskladiti s tem dejstvom svojo politiko.

NOVICE Z VSEGA SVETA

SOVJETSKA ZVEZA V OFENZIVI

Sovjetska Rusija ni le evropska država, ampak ima silno obsežne dežele tudi v Aziji, saj segajo njene meje do Tihega oceana in Kitajske. Zato je naravno, da je zadnjo pomlad želela biti zastopana vsaj po svojih azijskih zveznih republikah na znanem zborovanju azijskih in afriških narodov v Bandungu. Tedaj je pa niso hoteli pripustiti, čeprav so bile v Bandungu zastopane ravno tako protikomunistične kot komunistične dežele obeh zemljin.

Zdi se, da bo Sovjetska zveza imela prihodnjic več sreče. V Moskvi je namreč na uradnem obisku ministrski predsednik Burma U Nu, ki je na svečanem sprejemu v Kremlju izrekel tudi te besede: »Upam, da bo mogoče povabiti na prihodnje zborovanje v Bandung tudi Sovjetsko zvezo.« U Nu je prav gotovo, preden je to izustil, imel razgovore s sovjetskimi državniki.

Če bi se Sovjetski Rusiji posrečilo stopiti v skupnost azijsko-afriških držav, bi to imelo velik odmev v svetovni politiki, ker bi se komunizem skušal povezati z azijskimi in afriškimi narodi v borbi za osvoboditev kolonij izpod oblasti belcev.

Medtem ko se Moskva na ženevskem zasedanju na vse načine trudi, da bi v Evropi meje držav ostale nespremenjene, vodi v ostalem svetu vse drugačno politiko. Tudi iz tega spoznamo, da se politična borba med Sovjetsko zvezo in zapadom z nezmanjšano silo nadaljuje.

POSARJE

Ker je prebivalstvo te nemške pokrajine predpreteklo nedeljo proti volji zapadnih velesil in Adenauerja odbilo z ogromno večino samoupravo in glasovalo za priključitev k matični državi, je morala posarska vlada odstopiti. Zmagujoče in poražene stranke so se zedinile, da bodo nove volitve dne 18. decembra.

Naj volitve izpadejo kakor hočejo, Posarja sedaj ne bodo priključili Nemčiji. Volja ljudstva ne velja nič, kadar se križa s koristmi velikih in mogočnih.

ZDRUŽENI NARODI

Organizacija združenih narodov obhaja letos že 10-letnico svojega obstoja, a še vedno niso v njej včlanjene tako važne države, kakor so Nemčija, Japonska, Mao Tse Tungova Kitajska, manjše dežele, kot Avstrija, Ogrska, Romunija, Bolgarija, Španija, Portugalska, Finska, Irška in Albanija in povrh še razne azijske in afriške države. Sprejete niso samo zaradi tega, ker je proti pristopu ene ugovarjala Amerika, proti vpisu druge pa Sovjetska zveza.

Sedaj se v Ženevi pogajajo, da bi vse prosilce naenkrat sprejeli. Dobro bi bilo, da se sporazumejo, zakaj dokler bodo stotine milijonov evropskih in izvenevropskih narodov izključeni iz velevažne ustanove, ta ne more s polno pravico nositi imena: Organizacija združenih narodov.

V MAROKO SE VRAČA MIR

Francoska vlada je končno začela izvajati sporazum z maroškimi nacionalisti: odstranila je iz dežele neprijateljnega sultana

Ben Arafo in pooblastila zastopnika nacionalistov Ben Slimana, da sestavi vlado iz strank domačinov. Obenem je poklicala iz pregnanstva na afriškem otoku Madagaskarju odstavljenega sultana Ben Jusefa. Zanj je pripravila v nekem hotelu na južnem Francoskem 40 sob. Jusef je imel že razgovore z zunanjim ministrom Pinayem in zdi se, da se bo pregnanec kmalu vrnil zmagoslavno v Maroko ter spet zasedel prestol.

Nacionalisti so zato pozvali svoje pristaše, naj ustavijo oboroženo borbo in prenehajo z vsemi nasilstvi. V deželo se polagoma vrača mir.

MARGARETA IN TOWNSEND

Sestra angleške kraljice Margareta je imela nesrečo, da se je zaljubila v polkovnika Petra Townsenda, ki je bil že poročen in oče dveh otrok. Spoznala ga je že kot deklica na angleškem dvoru in ga dolga leta ni mogla pozabiti. Ko se je ločil od svoje žene, se ji je zdelo, da se lahko z njim poroči, a njena sestra, ki je po obstoječih zakonih kot poglavar države obenem tudi glavnik Anglikanske Cerkve, je bila dolžna temu nasprotovati, kajti zakon je tudi po njihovem nauku neločljiv.

Elizabetha II. je Margareto poslala na potovanje okoli sveta, da bi pozabila na Townsenda in si nato izbrala drugega moža. Bilo je zaman. Margareta si je bila započila v glavo, da hoče Townsenda ali pa nobenega. Zdelo se je, da se hoče kraljčina Margareta upreti vsem cerkvenim predpisom ter se z ločenim polkovnikom civilno poročiti, če tudi bi bila zaradi tega izločena iz vladarske hiše ter zgubila s tem vse pravice, ki ji kot sestri Elizabete II. pritičejo.

V poslednjem trenutku se je pa premislila ter se poroki odpovedala. »Pred očmi sem imela nauk Cerkve,« je sporočila javnosti. »da je krščanski zakon neločljiv in se zavedala dolžnosti, ki jih imam do Britanske skupnosti narodov. Te premisleke sem postavila nad vse druge.«

Margaretina pogumna odločitev je vzbudila v vseh krščansko mislečih množicah veliko zadovoljstvo. Njena poroka z ločenim možem bi bila zelo slab zgled ljudstvu: če se člani vladarske hiše ne menijo za svetost in neločljivost zakona, zakaj naj bi se na to ozirali navadni in preprosti ljudje?

EISENHOWER SLIKA

Predsedniku Združenih držav se počasi vrača zdravje. Dovolili so mu, da hodi po sobi, da razpravlja o državnih poslih in narekuje svoji tajnici pisma. Oni dan je tri četrt ure slikal. Preslikaval je podobo iz nekoga ilustriranega časopisa. Če ima veselje za tako zabavo, pomeni, da bo v kratkem zdrav.

SAMOUPRAVA JUŽNIH TIROLCEV

Po De Gasperi-Gruberjevem sporazumu ima nemška manjšina na južnem Tirolskem pravico, da prevzame v svojo upravo vse otroške vrste v deželi. V tem smislu je deželni zbor v Boenu že davno sprejel zakon, ki ga pa Rim ni hotel potrditi. Zakon je bil iznova sprejet, a ga je vlada spet odbila. Sedaj ga je deželni zbor že četrtič z velikansko večino potrdil in vsi so radovedni, ali ga bo Rim sedaj zopet zavrnil.

Taka je v dejanskem življenju samouprava južnih Tirolcev!

VELIK POLITIK

Medtem ko italijanski trgovinski minister Matarella izjavlja v Beogradu, da je gospodarska izmenjava blaga med Jugoslavijo in Italijo nujno potrebna in koristna, je goriški občinski mož odvetnik Pedroni naslovil na župana poziv, naj se obmejni promet kar ukine. Globokoumnemu pozivu je dodal še tole: goriški občinski svet naj sestavi načrt za proslavo desetletnice, odkar so bile v Gorici znane poulične demonstracije — proti Jugoslaviji.

Ta pa res zna delati za pomirjenje na mejah!

SPET NASILJA

Na predvečer 28. oktobra, dneva zloglasnega fašistovskega »pohoda na Rim«, je počila močna bomba pred vhodom delavske strokovne zveze CGIL v Rimu. Škoda je velika, človeških žrtev k sreči ni. Vodstvo novofašistične stranke je seve brž dalo izjavo, da njeni člani nimajo prstov vmes.

Predsednika senata in poslanske zbornice sta ostro nastopila proti politiki bomb, nasilja in pesti, kot so jo bili vpeljali fašisti.

JEČE BREZ JEČARJEV

Tudi jetniški pazniki v Franciji hočejo večje plače. Zato so začeli za nedoločen čas stavkati. Da bi kaznjenci ne ušli, je pravdni minister pregovoril paznike, da so ostali na straži. Stavkajo pa tako, da ne pustje nikogar ne v ječe in ne ven. Novi kaznjenci morajo čakati na konec stavke, enako tudi tisti, ki so kazni že prestali.

TO NAJ VELJA TUDI ZA NAS

V Rimu je zasedal mešani avstrijsko-italijanski odbor, ki je imel nalogo, uresničiti kulturni sporazum, sklenjen med Rimom in Dunajem 14. marca — l. 1952. Sklenili so, da naj izpiti, ki jih je kdo položil iz medicine, prirodoslovja ali tehnike na vseučiliščih ene izmed obeh držav, imajo polno veljavo tudi v drugi deželi. To se pravi, da bodo vsi južnotirolski zdravniki, inženirji in nekateri profesorji, ki so študirali v Avstriji, priznani tudi v Italiji.

Zakaj bi to ne veljalo tudi za tukajšnje Slovence, ki so študirali v Jugoslaviji?

Odbor je izrazil mnenje, da bi morali biti priznani tudi izpiti iz filozofije in jezikoslovja.

PRIJAZNOST V BARU

Na sedanje zborovanje sovjetskih in zapadnih diplomatov je prišlo v Ženevo 600 časnikarjev, ki budno opazujejo celo to, kako se državniki obnašajo v baru, kamor se hodijo okrepčevati v odmorih med poedinimi sejami. O nepopustljivem in ostrem Molotovu pripovedujejo, da je najbolj vljuden in ljubezniv od vseh. Pije pa same limone in oranžade in isto dela seve njegovo spremstvo. »Škoda, da ni tukaj Hruščeva!« je tožil natakar.

Novost zborovanja je v tem, da hodijo to pot sovjetski diplomati po mestu brez velike trupe policistov in obedujejo svobodno zdaj v tej, zdaj v oni gostilni ter obiskujejo razne trgovine. Meščani imajo od njih prav lepe zasluzke. Švicarska vlada bo imela obenem mnogo manj stroškov za vzdrževanje reda in varnosti: znana azijska konferenca lanskega leta jo je stala 48 milijonov lir, sedanja jo bo najbrž le eno tretjino tega zneska.

NOVICE

TUDI NAČIN

Pred kavarno »Teatro« v Gorici so postavili stojnico štirje mladi italijanski pisatelji. Mimoidočim ponujajo svoje pesniške in pisateljske proizvode. Kdor kupi knjigo, mu vpišejo še lastnoročni podpis. Taka knjižna kupčija jim nese več, kakor če bi čakali na odstotke od knjigarn.

GORA IZ SOLI

Ob Perzijskem zalivu se dviga gora Kuhl-Namak. Dolga je šest kilometrov in pol, visoka pa nad tri sto metrov. Zgrajena je pa vsa iz morske soli, ki se je kdo ve koliko stoletij tam kopičila.

ODPORNE ŽIVALI

Proti mrazu so živali dosti bolj odporne kot človek. Večina jih prenese z lahkoto 45 stopinj pod ničlo. Beli medvedje in tjulni celo 80 stopinj. Pri 100 stopinjah pa poginejo. Najbolj čudno je pa to, da najnižjo temperaturo, to je 110 stopinj pod ničlo, prenese dvojje naših domačih živali — gos in raca.

MLADI VOJAKI

Janez Petrini iz Turina ima že 79 let. Svoje dni je bil vojak in postal korporal. Kako se je starček pred kratkim začudil, ko so ga klicali na vojaški urad in mu sporočili, da je povišan v narednika. To bi se bilo namreč moralo zgoditi že pred 60 leti, pa je spis obležal v neki vojašnici, kjer so ga sedaj našli in ugodno rešili.

DUHOVIT PREKLIC

Prejšnji mesec so obsodili glavnega urednika nekega mehiškega dnevnika, ker je napisal: »Polovica poslancev je lenuhov.« Moral je objaviti tudi popravek in ga je takole: »Polovica poslancev ni lenuhov.«

EDINSTVEN PEVSKI ZBOR

Mesečnik Sovjetska medicina poroča, da živi na Kavkazu v mali republiki Abhaziji 2144 ljudi, ki so več ko 90 let stari. Med njimi je tudi mnogo stoletnikov, ki so ustanovili celo svoj pevski zbor, čigar najstarejši pevec ima skoro 150 let. Kako ta zbor poje, niso povedali.

BIROKRACIJA

Janez Ricotta, živeč v begunskem taborišču v Neaplju, je leta 1949 prosil za kazenski list. Dobil ga je, a vanj je milanska sod-

nija vpisala vse polno tatvin, sleparij in podobnih dejanj, ki jih Ricotta nikoli ni zagrešil. Mož ni sploh nikdar bil v Milanu in ni živ dan imel opravka s sodnijami. Ko je protestiral, so zahtevali od njega jamščino, obnovili postopek, iskali priče, da je mož nedolžen, in tako se zadeva vleče že 6 let.

DANTE — SVETNIK?

Nekateri književniki, med njimi tudi slavni Papini, so se že delj časa zavzemali za to, da bi bil največji italijanski pesnik Dante Alighieri proglašen za blaženega. Sv. stolica je sedaj izjavila, da je ta zahteva neuteemeljena ter jo je odbila.

STRUPENE GOBE

V okolici Rima je znano, da je dosti gob in da so vsi neumni nanje. Pred dnevi je kmet Simeone iz Roccasecca prinesel domov cajno gob. Mati je pripravila siastno večerjo za osem otrok in zase. Mati in trije otroci so prvi pojedli. Brž so jih prepeljali v bolnišnico, kjer so v silnih krčih umrli. Ostale so rešili z izpiranjem. Ne zanesite se zato preveč na razne prodajalce.

KONČNO SE JE REŠIL

Leta 1948 je bil v Ameriki zaradi umora obsojen na smrt Carly Chessmann. V ječi je mož začel pisati svojo obrambo s tako bistroumnostjo, da so v 7 letih sedemkrat odnesli izvršbo smrtne obsodbe. Povrhu je napisal knjigo Celica 2455, ki je bila prevedena v razne jezike ter mu prinesla mednarodno slavo.

Zopet je sestavljal svojo obrambo ter te dni dosegel, da je sodišče sklenilo obnoviti ves proces, kar pomeni, da pride celo na začasno svobodo. Za sedaj si je vsekakor snel smrtno zanko z vratu.

NAŠ ZADNJI UVODNIK

K zadnjemu uvodniku Nova gospodarska politika Jugoslavije smo prejeli pisma, češ da v njem nismo navedli vseh vzrokov, zakaj je gospodarski položaj naše matične države še slab in neustaljen. Med te spada odprava vsake osebne pobude ter neorganško načrtovanje, nestrokovno vodstvo ter prečastihlepni načrti v industriji.

K temu pripominjamo, da smo v našem članku, če ga pozorno prebereš, večino teh vzrokov že sami navedli. Ker se pa v kratkem članku ne more vsestransko izrpati tako važno vprašanje, se bomo k stvari ob ugodni priložnosti povrnili.

Čemu katoliška stranka?

Pod tem naslovom je eno izmed vodilnih glasil avstrijske Kat. akcije Das offene Wort priobčilo zanimiv članek, v katerem se odločno protivi, da bi avstrijski katoličani ustanovili svojo posebno katoliško politično organizacijo.

Na prvi pogled se zdi — pravi list — da je taka organizacija nujno potrebna in zelo koristna. Ali ne sestoji 90 odstotkov avstrijskega prebivalstva iz katolikov? Ti imajo vendar pravico, se združiti v lastni stranki in se v njej boriti za svoje ideje. Tako bodo tudi najbolje koristili Cerkvi.

Ti razlogi so zelo vabljivi in se zde prepričevalni, in vendar ne držijo. Kdo bi volil za versko stranko katoličanov? Jasno, da le ljudje trdnega verskega prepričanja, to se pravi, da ne 90 odstotkov prebivalcev, zakaj ti so v ogromni večini katoliki samo po krstnem listu. V Avstriji hodi k nedeljski službi božji le okoli 20 odstotkov ljudi na Dunaju pa še manj.

Velika večina »katolikov« se torej malo briga za cerkvene zapovedi in bi ne glasovala za versko stranko. Ali naj jih prepustimo vplivu in vodstvu izrazito protikatoliških organizacij? To bi ne bilo pametno. Najbolj koristno je zato, da se prepričani katoličani udeležujejo v strankah, ki imajo splošen naroden in socialen program, so dostopne širokim slojem, a niso Cerkvi nasprotne: tu naj se bore za svoje ideje.

Verska stranka je prav pogostoma škodljiva Cerkvi sami, ker vidijo ljudje v njej nekako zastopnicó Cerkve. Za vse njene grehe in napake nosi v očeh ljudstva odgovornost Cerkve. Vse sovraštvo, ki ga taka stranka lahko vzbuja v ljudstvu, ljudje prenesejo na Cerkev in njene zastopnike. Zavaljo napak, ki jih je v Avstro-Ogrski zagrešila katoliška stranka, je mnogo ljudi izstopilo iz Cerkve ter je nastalo znano gibanje »Proč od Rima«.

Zato se je Cerkev postavila na čisto pra-

vilno stališče, da stoji ona nad strankami. Duhovniki so dušni pastirji, ki se morajo brigati za vse vernike in ne le za pristaše te ali one politične organizacije.

Stališče glasila Das offene Wort je neizpodbitno. Kako pride Cerkev do tega, da jo kdo dela odgovorno za morebitne napake in grehe voditeljev tako zvanih »katoliških« političnih organizacij? Če natančno premislimo, je pravzaprav velika predrznost, da nekaterniki imenujejo svojo stranko katoliško ter jo tako nekako enačijo Kristusovi Cerkvi.

To velja na splošno in seveda tudi za naše kraje. Koliko laži in grdih obrekovanj smo že brali v tako zvanih katoliških glasilih, ki so morala vzbujati pri vseh poštenih ljudeh odpor in jezo! Če bi ljudstvo presojalo Cerkev po obnašanju teh katolikov, bi se mu verniki in Cerkev morali pristuditi. Nihče ni krščanstvu v naših krajih toliko škodoval kakor taki patentirani »katoliki«.

Meje sodelovanju med vzhodom in zapadom

Nadaljevanje s 1. strani

IDEOLOŠKE RAZLIKE SE NE DAJO ODSTRANITI

Iz tega pa nikakor ne sledi, da bo politika mirnega sožitja zmanjšala in s časom morda celo odpravila globoka ideološka nasprotja, ki ločijo komuniste od zapadnega krščanskega in demokratičnega sveta.

»Naši smehljaji,« — je rekel povsem odkrito Hruščev — »so iskreni, a ne pomenijo, da smo zaradi tega nehali biti komunisti.« Sovjetska Rusija in njeni komunistični somišljeniki po vseh deželah na zemlji bodo torej nadaljevali borbo proti političnemu in družabnemu redu, proti verskim in kulturnim idejam vseh nasprotnih jim držav,

struj in ustanov. Njih cilj je ostal nespremenjen in gre za tem, da bi komunizem zavladal po vsem svetu.

Ravno tako je jasno, da se bodo njihovi nasprotniki ustavljali z vsemi silami komunistični diktaturi in komunističnemu materializmu ter se odločno borili za to, da zmagajo v svetu ideje demokracije, osebne svobode in krščanstva.

Borba se torej nadaljuje, kakor nam dokazuje tudi zborovanje v Ženevi, toda le z novimi sredstvi: ne več z orožjem in vojnam, temveč s sredstvi politike, propagande, vzgoje in kulture. Za široke sloje je pa najvažnejše, da se onemogočijo nove svetovne vojne, ki so narodom prinesle doslej le gorje in trpljenje.

Dopisi v Tržaškem

OPČINE

Preteklo nedeljo so na Opčinah slovesno otvorili lep in velik otroški vrtec, ki ga je zgradila Ustanova julijskih in dalmatinskih beguncev. V novi zgradbi bodo tudi prostori za pouk in zabavo po šoli. Vrtec je opremljen z najsodobnejšimi učili in pravijo, da je eden najlepših v Italiji.

Slovesnosti so se udeležili številni odličniki iz Trsta ter podtajnik ministrstva za delo. Prisoten je bil tudi škof Santin. Novi vzgojni zavod je namenjen le otrokom istrskih beguncev, ki jih je pri nas čedalje več.

Ob živahni gradbeni delavnosti, ki jo zadnje čase razvija begunska ustanova na slovenskem podeželju, se mora vsak narodno čuteč Slovenec resno zamisliti. Napočil je čas, ko smo prisiljeni javno priznati, da grozi Slovincem nevarnost, da ostanejo v do glednem času na lastnih tleh v manjšini in da v nekaj letih ne bomo govorili več o slovenskem tržaškem podeželju, temveč le o vaseh s slovensko manjšino. Ribiško naselje v Štivanu, naselja v Sesljanu, Križu, na Proseku, Opčinah, Padričah itd. pričajo, da so naše trditve upravičene.

Ker se zdi, kakor da se proces raznarodovanja slovenske zemlje ne da zaustaviti, je dolžnost slehernega našega človeka, da se še bolj obvaruje pred potujčevanjem. Nove prilike terjajo predvsem od vodilnih slovenskih ljudi, da spremene svojo dosedanjo politiko. Če kateri ne moremo na žalost trditi, da bi v potrebni meri upoštevala veliko nevarnost, ki grozi našemu ljudstvu na Tržaškem.

Zrel narod bi ob takih prilikah strnil svoje vrste in složno ter skupno branil svoj narodni obstoj. Zakaj bi isto ne veljalo tudi za tržaške Slovence? Op.

SV. JAKOB

Preteklo soboto je šentjakobska fara svečano obhajala stoletnico. Za to priliko je prišel v Trst bolonjski nadškof kardinal Lercaro, ki je ob 18. uri daroval slovesno mašo. Prihod visokega cerkvenega dostojanstvenika je privabil v naše mesto številne škofove, med katerimi smo opazili msgr. Ambrosija iz Gorice ter dr. Cicuttinija iz Vidma. Cerkevemu obredu so prisostvovali tudi najvišji tržaški oblastniki. Kardinal Lercaro je po evangeliju imel priložnostni govor ter je med drugim poudaril, da bi župnija morala biti živo ognjišče ljubezni, kjer morajo vsi brez razlike najti bratsko in medsebojno pomoč. Dopoldne se je kardinal udeležil dijaške maše, imel kratek nagovor na dijake ter poročil dva para mladih Tržčanov. V tržaškem semenišču pa je po končanih slovesnostih sprejel cerkvena, politična in vojaška oblastva iz Trsta.

Še isti večer se je dr. Lercaro vrnil v Bologno.

KATINARA

Pretekli ponedeljek je šla k Bogu po večno plačilo ga. Marija Piščanc, mati katinarskega župnika g. Antona.

Dobremu in zvestemu dušnemu pastirju izrekajo vsi farani globoko občuteno sožalje.

Draga pokojnica naj mirno počiva v Stvarniku.

MAVHINJE

Nekateri tukajšnji hišni gospodarji so s silnim nezadovoljstvom sprejeli vest, da se je obnova naše požgane vasi za vselej zaključila. Ne vemo, kako so strokovnjaki pri tržaškem tehničnem uradu (Genio civile) pregledovali našo obnovljeno vas, da njihovi predstojniki zdaj smelo trde, kako je vse že lepo pozidano.

V vasi stojijo pa nekateri skednji in lope, ki še vedno čakajo, da jih obnove. Dokler se vsa ta dela ne izvrše, ne moremo pri še tako dobri volji govoriti, da se je obnova popolnoma zaključila.

Nedavno tega so obmejna oblastva zaprla blok za Gorjansko. Tudi ta ukrep ni dobro odjeknil med tukajšnjimi prebivalci. Kdor želi iti v Komen in na ves spodnji Kras, mora sedaj skozi blok pri Šempolaju, kar pomeni, da se je njegova pot po nepotrebnem precej podaljšala. Ker število ljudi z obmejnimi prepustnicami stalno narašča, smemo upravičeno pričakovati, da se bo obmejni promet zvečal in bo tedaj mavhinjski blok še bolj potreben. Upamo, da bo komisija za obmejni promet upoštevala naše želje ter ponovno odprla tukajšnji blok.

Dolgi jesenski večeri nam zdaj nudijo priliko, da obujamo spomine na pretekle dni. Marsikdo se še spominja na nekdanje živahno prosvetno delovanje v vasi. Če se je kdajkoli čutila potreba po kulturnem izživljanju je to danes, ko je zaradi novih političnih in gospodarskih prilik naš narodni obstoj v veliki nevarnosti.

V Mavhinjah imamo dovolj izobražencev in ljubiteljev naše kulture, ki bi z dobro voljo in s požrtvovalnostjo lahko izpolnili vrzel, ki je nastala zaradi pomanjkanja vsakega kulturnega delovanja.

NABREŽINA

Te dni se bodo mnogi Nabrežinci in številni Tržčani spomnili tudi pokojnega Viktorja Misleja, sodnega oficijala v pokoju, saj prav ta čas obhajamo obletnico njegove nepričakovane smrti.

Pokojnik se je rodil v Sezani, kjer je tudi več let služboval pri tamkajšnjem okrajnem sodišču. Pozneje je bil uradno premeščen na sodišče v Trstu, kjer je ostal, dokler ga niso upokojili. Od leta 1947 pa do smrti je bil nameščen pri INAM (bolniška blagajna), in sicer najprej v Nabrežini, nato pa v Trstu.

Viktor Mislej je bil človek mirnega in lepega značaja ter dobrega srca. Prav zato so ga vsi radi imeli. Zaradi svoje trdne narodne zavesti je preživel marsikatero grenko uro, a ni klonil.

V mladosti je sodeloval pri vseh takratnih kulturnih društvih v Sezani ter bil član »Kluba dramatskih diletantov«. Nastopal je večinoma v glavnih vlogah in tako dovršeno igral, da so ga vsi občudovali.

Naj mu bo lahka ljubljena kraška zemlja!

DOMJO

Ivanu Vrabcu iz Boljunca se je pretekli torek zgodila na cesti pri Domju huda nesreča. Ko se je mož vračal proti domu, je nenadoma vanj zaletel avto, ki ga je vozil tržaški trgovec Mario Martinelli. Vrabcu je rešilni avto odpeljal v bolnišnico, kjer so mu

zdravniki ugotovili hude rane na čelu, pretres možganov in še razne druge poškodbe.

V bolnišnico se je zatekel tudi Martinelli, ki se je ob nesreči laže ranil.

Policijski stražniki trde, da je nezgodo zakrivil trgovec, češ da je bil vinjen.

DOLINA

Pretekli torek je v tržaški bolnici premilnil 51-letni Elija Žerjal iz Doline. Pokojnik ni imel lastne strehe, bil je brez stalnega bivališča ter dela. Preživil je s tem, da je delal pri kmetih, kjer je tudi prenočeval.

V zgodnjih torkovih urah, ko je po vsej Tržaški divjala velika burja in je hudo pritisnil letošnji prvi mraz, so policijski stražniki našli nekega človeka, ki je zvit v klopčič spal pred neko hišo v Dolini. Bil je Žerjal. Ponoči je revež tako ozebel, da se je ves tresel in ni mogel več govoriti. Z rešilnim avtom so ga odpeljali v bolnico, kjer je okrog poldne izdihnil.

To je prva žrtev, ki jo je letos na Tržaškem povzročil mraz. Naj pokojnik na drugem svetu uživa tisti mir, ki ga tu ni mogel najti. Zadnja velika burja, katere sunki so dosegli tudi 100 km na uro, je v Dolini odnesla streho neke barake. Gasilci so 5 stanovalcem pomagali, da jim ni burja popolnoma uničila revnega doma.

OB SLOVESU OD TRSTA

Dijaki in dijakinje Trgovske akademije v Trstu se tople zahvaljujejo in želijo vse najboljše v novi domovini prof. J. Velikonji in njegovi gospe ter prof. Vinku Vovku.

Štiri vprašanja šolskim oblastvom

Poleg osnovnih vprašanj slovenskega šolstva na Tržaškem, kot sta njegova uzakonitev in stalnost slovenskih šolnikov, je še cela vrsta zadev, ki prav tako zahtevajo nujno rešitev. Zato stavimo šolskim oblastvom naslednja vprašanja:

1. Zakaj niso v komisiji za tiskanje slovenskih učnih knjig zastopani tudi predstavniki slovenskih šolnikov? Zdrava pamet namreč že veleva, da bi morali biti v takem odboru zastopani tudi predstavniki šolnikov, ki bodo knjigo uporabljali pri pouku. Povrhu so avtorji učbenikov Slovenci, knjige kupujejo slovenski starši in uporabljajo jih slovenski dijaki.

2. Zakaj imajo tiskarji pravico do 20-odstotnega poviška za tiskanje slovenskih učbenikov? Odredba, po kateri smejo tiskarji zahtevati 20-odstotni povisek za tiskanje knjig v tujih jezikih, ne sme veljati za knjige v jeziku slovenske manjšine. Saj njeni pripadniki niso nikaki tujci, temveč grudo rodni prebivalci, katerih jezik je zaščiten z mednarodnimi dogovori. Če bi učbenike tiskali po običajnih cenah, bi bili cenejši, kar ni majhna stvar za naše revne družine.

3. Zakaj ne daje omenjena komisija slovenskih učbenikov v tisk slovenskim tiskarjem? Te razpolagajo s stavci, ki obvladajo slovenski jezik, kar brez dvoma zelo olajša delo korektorjem. Poleg tega stavijo slovenski stavci besedila mnogo hitreje, kar občutno niža tiskovne stroške.

4. Zakaj se ocenjevanje in tiskanje preloženih rokopisov stalno zavlačuje? S takim odlašanjem se ovira pouk po slovenskih šolah, kajti dijaki in šolniki čutijo pomanjkanje slovenskih učil. Dolžnost šolskih oblastev je, da določijo rok, do katerega morajo biti knjige ocenjene in tiskane.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKI OBČINSKI SVET

Predpreteklo sredo in četrtek sta bili v občinski dvorani na Korzu Verdi seji mestnega sveta. Zlasti prva seja je privabila obilo občinstva, ker je bilo na dnevnem redu vprašanje, ki sta ga svetovalca dr. Birsa in g. Rudi Bratuž vložila na župana že 8. septembra t. l. Šlo je za ruševine spomenika v parku na Korzu Italija, katerega so bili postavili po prvi svetovni vojni v spomin padlim. Slovenska svetovalca sta želela zvedeti ali ne misli občinska uprava obnoviti spomenika, ki so ga bili porušili nemški nacisti za časa svoje vlade v Gorici. Njegova obnova bi bila tudi v duhu videmskega sporazuma o obmejnem prometu. Saj mora biti pomen tega sporazuma ne le gospodarski, marveč zlasti duhovno-kulturni in njegov cilj je, da se med obema narodnostma uresniči zares pravo medsebojno razumevanje, čemur pa nasprotujeju hujškaški napisi na ruševinah spomenika.

Plemeniti nagibi slovenskih svetovalcev niso žal našli pravega odmeva med italijansko večino.

Župan dr. Bernardis se je sicer trudil, da bi se v odgovoru držal na dostojni višini, a to se mu žal ni posrečilo. Pretrdo in presorno je zavrnil naša svetovalca, ko je dejal, da to vprašanje reže v »sveta čustva« italijanske večine, da ga je vprašanje razžalilo in da ga zato v imenu upravnega odbora odločno zavrača. Poudaril je tudi, da se mu v tej zadevi slovenska svetovalca nikakor ne zdita iskrena.

Županu je mirno in dostojanstveno odgovoril dr. Birsa. Ponovno je pojasnil italijanski večini, kakšni plemeniti in iskreni nagibi so vodili njega in tovariša Bratuža, ko sta sprožila to vprašanje. Dr. Bernardis in vsi resni svetovalci so pazljivo ter z zanimanjem sledili Birsovim izvajanjem. Ako bi logika imela na svetu kako resnično moč, bi morala celotna razprava obroditi drugačen sad, kakor ga je v resnici.

G. župan je med drugim dejal, da goriški meščani na splošno menijo, da so spomenik porušili Slovenci. Prav isto da mislijo vsi vodilni ljudje v državi, kar je ugotovil tudi na uradnem obisku v Florenci, kamor je pred nekaj dnevi v imenu mesta nesel olje za svetilko v kapelici sv. Frančiška.

Na izbruhe sovraštva, s katerim sta bila prešinjena govora monarhista Pedronija in misovca Venutija, nočemo niti odgovarjati. Kaj sta ta dva gospoda, izpričuje dovolj njuna nezrela in škodljiva izjava, da ne bo prej pomirjenja, dokler se na vzhodu Italije ne vzpostavijo stare meje. Ako smejo tako drzno govoriti zastopniki političnih smeri, ki so povzročile drugo svetovno vojno in z njo krvavo katastrofo lastnega ter drugih narodov, je to le dokaz, kako nezdrave so politične prilike na najusodnejši meji republike.

Ob taki miselnosti italijanske večine je razumljivo, da je bila dostojna in plemenita pobuda slovenskih svetovalcev soglasno zavržena.

Na četrtkovni seji je občinski svet v glavnem razpravljaval o nevarnosti, ki grozi Gorici zaradi gradnje nove železnice med Zagrajem in Sv. Ivanom ob Nadiži.

Občinski svet je soglasno odobril resolucijo, v kateri se odločno zahteva, naj se ta gradnja prepreči. O tem vprašanju bomo poročali kaj več prihodnjic.

IZ DOBERDOBA

V zadnjem dopisu smo kraškimi delavcem sporočili veselo vest, da sta ena ameriška in ena angleška petrolejska družba naročili zgradnjo šest petrolejskih ladij za skupno 216 tisoč ton.

Danes pa moramo že zopet temu poročilu dodati, da je ameriška Esso Standard povečala v zadnjih dneh svoja naročila pri tržaških ladjedelnicah. Tu bodo zgradili še sedem petrolejskih ladij, in sicer štiri 35- in tri 36-tisoč tonske.

Samo ameriška petrolejska industrija je naročila deset ladij za skupno 356 tisoč 500 ton. Tako so tržaške in tržiške ladjedelnice dobile novega dela za dva milijona delovnih dni. V denarju pa znašajo nova naročila 50 milijonov dolarjev.

To je za naše kraške delavce in goriško gospodarstvo prevažna in tolažilna vest, ker je premnoge naše ljudi rešila mučne brezposelnosti.

POPRAVEK. V zadnji dopis iz Doberdoba se nam je vrnila neprijetna pomota, ki jo popravljamo: Gre za gradnjo prepotrebne cerkve v našem Dolu, na katero že leta in leta čakamo, in ne za cerkev v Jamljah.

IZ DOLA

V nedeljo, 23. oktobra, so na Palkišču pokopali 41-letnega pešestnika Frandoliča Danila iz Mikol. Pokojnik se je na lambreti odpeljal na delo v nabrežinske kamnolome, ko je trčil ob tovorni avto in si prebil lobanjo ter pretresel možgane. Zaradi hudih poškodb je v petek, dne 21. oktobra, umrl v tržaški bolnici.

Težka nesreča je pretresla vso okolico, ki ga je v obilnem številu spremljala na njegovi poti k večnemu počitku. Pokojnikovi ugledni in narodno zavedni družini izrekamo ob težki izgubi toplo sožalje.

Za našo vas je res nujno potrebna cerkev. Že dalj časa mislimo nanjo ter tuhtamo, kje

bi dobili potrebna sredstva za njeno gradnjo. S to željo in potrebo se danes prvič javljamo v Novem listu in jo bomo ponovno poudarjali, dokler nam ne bodo oblastva omogočila njene zgradnje.

ŠTANDREŽ

V soboto zjutraj je ob eni po polnoči izdihnil svojo dušo v bolnici Rdeče hiše naš župnik, g. Stanko Stanič. Tja je šel pred nekaj dnevi in je umrl zaradi izkravitve.

Pokojnik se je rodil na Cesti v svetokriški občini na Vipavskem. V duhovnika je bil posvečen leta 1917. Njegova prva služba je bila v Cerknem, nato je prišel k Sv. Ignaciju v Gorici in od tam za župnika v Podgoro. L. 1945 je bil imenovan za ekonoma v goriškem malem semenišču in l. 1952 za župnika v Štandrežu. To je bila pot njegovega duhovniškega službovanja.

Pokopali smo ga v nedeljo. Njegovega pogreba se je udeležilo mnogo ljudstva iz Gorice in goriške okolice in tudi precej Tržičanov. Pogreb je vodil častni kanonik msgr. Alojzij Novak, ki je daroval tudi mašo za dušnico v nabito polni cerkvi. Po sv. maši je dr. Močnik spregovoril nekaj besed v slovo od pokojnika.

V sprevedu so domači fantje nosili pokojnikovo krsto. Spremljale so jo na pokopališče tudi belo oblečena štandreška dekleta.

Po končanem cerkvenem obredu je v kratkem govoru orisal značaj in delo pokojnega župnika dr. Anton Kacin. Njegovo delovanje je povezal z živahnim kulturnim in politično-gospodarskim delom bolj znanih javnih delavcev po prvi svetovni vojni, ki so se že pred njim poslovili od rodne slovenske zemlje: dr. Gregorčičem Antonom, Abramom, Beletom, Virgilijem Ščekom in drugimi. Podčrtal je, da je bilo to obdobje eno najlepših in najpomembnejših v kulturni zgodovini goriških Slovencev.

Pokojnikovim sorodnikom, posebno še njegovemu bratu duhovniku Viktorju, župniku v Kamnjah, in njegovim sestri Zorki izrekamo toplo in prisrčno sožalje.

IZ RONK

V Ronkah, ki šteje že skoraj 10 tisoč prebivalcev, so na oglu ulic Roma in 7. junija zgradili nov poštni urad. Novo poslopje je res lepo in si ga vsi z zanimanjem ogledujemo.

Nekaj ni v redu v slovenskih vrtcih

Novi list je že večkrat protestiral proti očitnim raznarodovalnim poskusom današnje uprave ONAIR. Otroške vrtece je bil zamislil plemeniti duh nekega švicarskega človekoljuba. Ker je mož sam preživel težka in žalostna otroška leta, je ob vzpodbudi slavnega vzgojitelja Pestalozzija začel ustanavljati za najmlajše Švicarje otroške vrtece, ki naj bi jim nudili prijeten dom ter toplega otroškega veselja, združenega z resnim delom. Delo pa mora biti otroku le v veselje in opravljeno kot igra. Pri nas kakor tudi v Italiji pa imajo otroški vrteci značaj šole, kar pa ni popolnoma v skladu z vzgojnimi načeli velikega Švicarja.

Kaj pa naj rečemo, če se otroški vrteci spreminjajo v raznarodovalnice? Težak bo odgovor, ki ga bodo dajali Bogu krivci teh razmer, pa naj so to laiki ali duhovniki.

Slovenski otroški vrtec v ulici Randaccio je pred nekaj dnevi občinska uprava ukinila, češ da sta bila v njem vpisana le dva o-

troka. Gospodje ne povedo, da niso slovenski starši hoteli vpisati otrok v ta vrtec, ker so bili nezadovoljni s tamkajšnjo vrtnarico in kuharico. Otroka sta se sedaj vpisala v vrtec v ulici Croce. Z njima se je tja preselila tudi nezazelena vrtnarica iz ulice Randaccio, da bi pomagala pri vodstvu vrtea katerega obiskuje sedaj 18 otrok.

Občinska svetovalca gg. Bratuž in Pavlin sta v tej zadevi nekajkrat posredovala pri županu dr. Bernardisu ter zahtevala ponovno vpisovanje za otroški vrtec v ulici Randaccio ter odstranitev pomožne nezazelene vrtnarice tudi iz ulice Croce. Svoj svarilni glas sta dvignila tudi na seji občinskega sveta pretekli teden. G. Bratuž je županu odkrito povedal, da, če se na vrtcih ne naredi zaželeni red, bodo Slovenci vsaj vedeli, da je italijanska večina proti dobrim slovenskim vrtcem.

Vladajoča gospoda naj se zaveda, da goriških Slovencev ne bo nihče vodil za nos.

Beneška Slovenija

IZ VIDMA

Našo javnost je presenetila vest, da je videmski prefekt dr. Jožef Meneghini premeščen v Foggio. Za Videm je to pomembna zguba. Dr. Meneghini je upravljal našo obširno deželo poldrugo leto, dobro spoznal njene potrebe in vzljubil vse prebivalce ter jim skušal na vse načine pomagati. Tudi do beneških Slovencev je bil pravičen in se ni dal zapeljati od spletk lažipatriotov, ki radi molzejo vladno blagajno na škodo slovenskega ljudstva ob meji.

Na njegovo mesto je že prišel bivši prefekt iz Raguse na Siciliji dr. Franc Boccia, ki se je rodil v bližini Rima. Upamo, da bo tudi novi prefekt pravičen in da ne bo podlegel nakanam izkoriščevalcev domoljuba na škodo lojalnega slovenskega prebivalstva.

Po mestu šepetajo, da se bo proces proti »Beneški četi« brzkone v kratkem pričel, in sicer pred tukajšnjim porotnim sodiščem in ne v notranjosti države, kakor se je govorilo. Vsi se sprašujejo, zakaj so po tolikih letih uprizorili proces proti ljudem, ki imajo samo ta greh, da so se bili organizirali v obrambo svojih vasi proti naci-fašistom. Slednji so razsajali, požigali, ropali po nadiških dolinah ter vlačili prebivalce v nemške smrtilnice. Kje so bili tedaj ozopovci? Zakaj se niso nikoli prikazali v nadiških dolinah.

če jim je bilo mar Slovencev ob Nadiži? Zakaj jih niso prišli braniti? Zakaj ne pridejo na dan prava zločina Mussolinijevih republikancev, ki so pomagali Nemcem pri ropanju ter bili mnogo hujši kot Nemci sami. Saj so prav oni odgovorni za smrt tolikih naših mladeničev, ki so bili upepeljeni v Dachau, Flossenbumbu in drugod. In med najhujšimi so bili tudi nekateri, ki sedaj igrajo vlogo dobro plačanih domoljubov ter napihujejo »balon« proti Beneški četi.

OBLICA

V nedeljo, 23. oktobra, je bil v sončni Oblici velik »senjan«. Neprestano veselo pritrkavanje in streljanje možnarjev je zvalo tja vsa okolico. Po dveh letih je vendar prišel novi duhovni pastir, in sicer g. Janez Zupančič, ki je bil doslej župni upravitelj v hribovski vasi Erbec v podbeneški občini. Novi pastir je prišel v Oblico v spremstvu šempetrskega dekana in okoličanskih duhovnikov. Revno, a globokoverno ljudstvo ga je prisrčno in navdušeno sprejelo. Za slovesno priliko je bila vsa vas lepo okrašena z zelenjem in s krasnimi slavoloki. Ljudstvo je hotelo dati duška svojemu veselju, ker je novi duhovni pastir po njegovih željah; hvala Bogu, da ne bo treba z njim občeovati po tolmačih, česar smo se vsi bali.

GLASBENA MATICA V TRSTU

priredi

V SOBOTO, 5. NOVEMBRA OB 20.30 URI
V DVORANI STADIONA I. MAJ

JAVNI NASTOP

gojencev Glasbene šole s sodelovanjem gojencev Srednje glasbene šole in šole »Centru« iz Ljubljane

Nastopajo gojenci oddelkov za solopetje, klavir, violino, čelo, flavto, oboe in klarinet ter šolski orkester

Prijatelji mladine so vljudno vabljeni

SLOVENSKO NARODO GLEDALIŠČE za Tržaško ozemlje

priredi

V NEDELJO, 6. NOVEMBRA OB 17. URI V
DVORANI NA STADIONU I. MAJ

igro Eduarda de Filippa

FILUMENA MARTURANO

AKADEMSKI KLUB JADRAN

priredi

V SOBOTO, 12. NOVEMBRA

MARTINOVANJE

V MALI ROSSETTIJEVI DVORANI

Začetek ob 21. uri

Vabljeni je vsa slovenska javnost!

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Obupna poročila o cesaričinem stanju so večkrat prisilila moža, da je prihitel za njo in jo skušal rešiti iz mračnih razpoloženj. Toda usode prst je že zaznamoval svojo žrtev.

KAZALEC NA DVANAJSTI

Kot vsako leto je tudi konec leta 1897 šla v Biarritz. Po cele dneve je stala ob obali in strmela v peneče se valove, ki so pljuskali ob živo soho. V dnevnik je pisala obupne verze, da bi rada umrla sama in ne prizadevala žalosti možu in otrokom.

Avstrija se je prav takrat krčila v političnih težavah. Novi ministrski predsednik grof Badani je pod pritiskom prebujajočih se slovanskih narodov moral dovoliti Čehom nekaj jezikovnih pravic. Na Dunaju uprizorijo velenemci demonstracije. Nastopiti je moralo vojaštvo s puškami. Vlada in cesar so se že zavedali, da monarhija poka. Čudno življenje cesarice je tudi škodilo ogledu cesarske hiše. A ona ni več bila odgovorna za svoja dejanja. Poleti 1898 je posvetil še zadnji žarek v življenje cesarske dvojice. Pripravljala se je proslava petdesetletnice vladanja cesarja Franca Jožefa. Takrat je preprosil Elizabeto, da sta skupaj preživela nekaj dni v kopalnišču Ischl. Skušal jo je tudi pregovoriti, da bi tudi ona nastopila kot vladarica ob tej obletnici. A ona le žalostno odkima. Težko je bilo naslednji dan obema slovo. Cesar ji je brž po prihodu na Dunaj pisal: »Ti mi manjkaš; moje misli so pri tebi; z boleščjo mislim na dolgo lo-

čitev.« Kot bi slutil: res se nista videla nikoli več.

Kazaleci na uri usode so se nevdržno pomikali proti dvanajsti. Švica, dežela svobode, je bila izbrana za usodepolni kraj.

Konec avgusta je cesarica prispela s svojim spremstvom v letoviško mesto Caux. Švicarski snežni velikani so jo očarali. Od tod jo je gnalo v Ženevo ob prekrasnem jezeru. Sprejeli so jo v vili baronov Rotschildov z vsem sijajem, ki ga premore bogastvo. Proti večeru jo je spet napadla otožnost; ko se je nerada vpisala v knjigo slavnih gostov, je opazila na prejšnjih straneh vpisano ime: cesarjevič Rudolf.

Duh mrtvega sina je klical mater. Zvečer se je v hotelu pogovarjala z dvorno damo grofico Sztaray: »Smrti, ki Vas navdaja s strahom, se jaz bojim. Dostikrat si je želim, toda prehod iz življenja, negotovost, to me pretresa.«

»Onkraj groba je mir, blaženost,« jo miri grofica.

»Kako to veste, grofica? Nihče se še ni z onkraj groba vrnil,« ugovarja Elizabeta. »Morda bo moja ura kmalu prišla.«

Res, niti en dan ni več počakala. Smrtno bodalo je že bilo nabrušeno.

V Lozani so prav takrat gradili novo poštno palačo. Med zidarji je bil tudi italijanski delavec Luigi Lucheni. Šestindvajsetletni mladenič je bil nizke, temne postave, mrkih oči in sam vase pogreznjen. Svojo borbo malice uporablja vedno sam v kakem kotu, nato pa razgrne list »Anarchia« in bere, bere. Včasih se kam daleč zagleda in se spo-

manja svojega trpljenja polne poti. Mati, doma iz Ligurije, ga je pustila v neki najdenišnici v Parizu. Ko je malo odrasel, si je začel služiti kruh kot dninar in delavec-zidar. Leta 1892 je brez beliča v žepu prišel na Reko in od tam peš v Trst. Tu se je nekaj dni klatil, spal na klopeh ob morju. Zašel je v družbo anarhistov, ki so hoteli s silo in krvjo preobrniti tedanji družbeni red. Tudi Lucheni je zaradi bede in beganja zgrabile takšne ideje. Čudno naključje ga je vodilo v Miramar, kjer je izza žive meje ob parku prvič zagledal svojo poznejšo žrtev.

Iz Trsta je policija brezposelnega delavca izgnala. Vrnil se je v domovino in se je celo odlikoval kot dober vojak v abesinski vojni l. 1896. Zato ga je njegov stotnik princ Aragona vzel v osebno službo. Toda zastran razdražljivega značaja jo je kmalu zapustil in šel brez denarja peš čez Alpe v Švico za delom. Tu je padel v zanke skrajnim anarhistom, ker se jim je zaprti in mrki fant zdel najbolj pripraven za njih naklepe. Lucheni se je tudi sam rad bahal, da si upa oblastnikom tega sveta pokazati... Obup in lakota sta iz anarhista napravila zločinca. V neki trgovini je nameraval kupiti bodalo, pa ni premogel dvanajst frankov. Skušal si je izposoditi samokres, nazadnje si je pa sam pripravil trioglato pilo in se je med tovariši bahal: »Ah, da bi mogel koga ubiti! Pa mora biti že kakšna osebnost, da bodo vsi časniki pisali!«

Zarotniki anarhisti so se 6. septembra zbrali v kraju Thonon-les-Bains. Tu so sklenili smrt avstrijske cesarice kot ene najbolj vidnih kronanih glav, ki se zaradi vednih potovanj brez varstva najlaže doseže. Lucheni je bil določen, da tajno sodbo izvrši.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Večer narodnih pesmi

Lepa in bogata je slovenska narodna pesem! Od prvega zapiska naše narodne pesmi leta 1440. v Stškem rokopisu preko načrtnega zbiranja narodnih pesmi do konca XVIII. stoletja naprej — do debele zbirke našega Streklja in novejših zapiskov slovenskih narodopiscev v današnjih dneh — se je nabralo izredno bogato gradivo, ki izpričuje neusahljivo tvornost slovenskega naroda. Da je zanimanje naših ljudi za pristno, neprecenljivo bogastvo narodne pesmi živo tudi danes, so nam v dokaz številni večeri narodnih pesmi, ki jih prirejajo naše kulturne ustanove, kjerkoli žive Slovenci. Tako nam je tudi tržaška Glasbena Matica nudila preteklo soboto in nedeljo večer narodnih pesmi.

Kvintet ljubljanske opere »Niko Stritof«, duet Bogdana Stritar - Tone Kozlevčar, oba solista, harmonikar Avgust Stanko in član ljubljanskega Mestnega gledališča Janez Rohaček, ki so sodelovali pri tem večeru, so nam nudili res bogat in pester spored ter so nam dali možnost, seznanjati se s še neznanimi pesmimi.

Izbira sporeda pa ni bila v celoti posrečena: kvintet, duet in oba solista so preražali segli po šibkih, diletantskih, brezimnih harmonizacijah, mnogo redkeje so bile dovršene, umetniško zadovoljive priredbe. Tehnična zmogljivost in umetniška zrelost omenjenih je bila v večini primerov prenizka, da bi nam mogli posredovati narodno pesem v vsej njeni lepoti, v vedno pričujočem bogastvu idej in oblik. Taka izvedba ni v korist niti naši ljudski pesmi niti občinstvu niti ni v čast izvajalcem. Nekatere od njih poznamo kot sposobne in resne umet-

ke in si ne moremo misliti, da ne bi mogli doseči boljših uspehov; zato je za slabo kakovost njihovih točk najbrž kriva pre nagljena, nepoglobljena priprava ter premajhna prizadevnost prirediteljev in sestavljalcev sporeda.

Kvintet »Niko Stritof« sestavljajo pevci z drobnim glasom. Zato sodi prej v radijske auditorije, kjer ga lahko primerno vrednotijo, nikakor pa ne v koncertno dvorano.

Duet ni bil dovolj ubran, preočitna intonancijska negotovost nam to zgovorno dokazuje.

Mrzlo, zgolj vljudnostno ploskanje, s katerim je maloštevilno občinstvo sprejelo večino točk v prvem delu sporeda, so prejasno znamenje o kakovosti koncerta. Nasprotno nam je dolgotrajno, navdušeno odobravanje, s katerim je občinstvo po vsaki točki nagradilo recitatorja Janeza Rohačka, neizpodbiten dokaz, kako je občutljivo za pravo umetniško vrednost. To dejstvo naj bi upoštevali v bodoče sestavljalci sporedov in naj bi nudili našim ljudem vedno le resne, polnovredne koncerte. Niti naša narodna pesem niti naše občinstvo ne zaslužitja podobnih večerov.

Janez Rohaček je dovršen umetnik, ki doseže s pogljobljo in resno pripravo, z visoko zmogljivostjo in občutljivo osebnostjo odlične, prepričljive stvaritve. Izbral si je nove, sveže in duhovite pesmi. Samo za Prešernovo Zdravico se nam zdi, da spada na spored samih narodnih pesmi prav tako, kakor bi spadala dovtipna narodna »Srečni Blažek« v večer samih Prešernovih pesmi.

ALOJZ KUMER

Slovenski etnograf

Te dni je v Ljubljani izšel letošnji letnik Slovenskega etnografa. Uredila sta ga Boris Orel in Milko Matičetov. Zbornik je razdeljen v dva dela. V prvem so razprave, posvečene ljudski materialni kulturi, v drugem pa so zbrani doprinosi k naši duhovni narodni dedščini. Vsi članki prvega dela so posvečeni pokjedelskemu orodju v slovenski etnografiji. Zbornik so obogatili s svojimi doprinosi Stane Gabrovček, Boris Orel, Fanči Sarf, Franjo in Angelos Baš, Ivan Grafenauer, Sergej Vilfan, Ivan Gams, Jagodič, Niko Kuret, Milko Matičetov in drugi. Zanimivo je, da v tem letniku sodelujeta tudi dva italijanska narodopisca, in sicer Alberto Cirese, ki je napisal razpravo Prvomajska Pagliara ali Zeleni Jurij v slovanskih vaseh južne Italije, in E. Gasparini, ki v krajšem članku razpravlja o Obliki dvojnega pokopa pri Južnih Slovanih.

Slovenska glasba

Lani je Društvo slovenskih skladateljev začelo izdajati dela svojih članov. Do konca letošnjega leta je izšlo trinajst zvezkov komornih skladb; naslednja dva zvezka sta v tisku. Avtorji teh del so: Srečko Koporec, Pavel Sivic, Zvonimir Ciglič, Primož Ramovš, Janez Matičič, Stanko Premrl, Blaž Arnič, Marijan Lipovšek, Lucijan Marija Škerjanec, Bogomir Leskovic, Alojz Srebotnjak, Aleksander Lajovic, Vladimir Lovcic in trije Tržačani. Ti so Karol Pahor, ki je tu objavil petnajst ljubkih klavirskih miniatür z naslovom Istrijanka, Breda Ščekova, ki je priobčila zbirko spevnih samospevov z naslovom Med rožami, in Pavle Merkú, ki je natisnil daljši samospev Opoldanski psalm na besedilo Alojza Rebutle, avtorja Devinskega šolarja.

Dvojna številka Naših zborov (4-5), revija za slovenske zborovske skladbe, ki izhaja v Ljubljani že osmo leto, je posvečena primorskim skladateljcem. Čeprav nosi številka letnico 1953, je izšla komaj pred nekaj meseci. V knjižni prilogi prikazuje Vasilij Mirk »Glasbena kultura primorskih Slovencev skozi desetletja«, tej slede kratke oznake skladateljev, ki so prispevali svoja dela za to številko. Ti so: Ivan Grbec, Vladimir Prinčič, Breda Šček, Fran Venturini, Rihard Orel, Vasilij Mirk, Mihael Rožanc, Vinco Vodopivec, Adolf Groebming, Stanko Malič, Stanko Premrl, Ubald Vrabc, Emil Komel in Pavle Merkú.

Prj obćnem zboru Društva slovenskih skladateljev 16. oktobra t. l. je bil ponovno izvoljen za predsednika Tržačan Karol Pahor. Odbornika sta postala tudi rojak Danilo Svava, avtor treh oper in operni dirigent, ter vodja zbra Slovenske filharmonije Rado Simoniti.

Kulturne vesti

Slovenski dokumentarni film Plat zvona, ki ga je režiral Mirko Groblar, so predvajali v številnih londonskih klubih. Dejo si je ogledalo kakih 60 tisoč oseb. Na vse je napravilo globok vtis.

Konec septembra je bilo na Dunaju tretje zborovanje Mednarodnega kuratorija za mladinsko knjigo. Ustanova, katere član je tudi Jugoslavija, ima namen pospeševati dobro mladinsko knjigo in slikanice ter boriti se proti manjvrednim knjigam in slikam. Na zborovanju so sklenili, da bo kuratorij posredoval najboljše mladinske knjige založbam, ki se zanje zanimajo; pospeševal bo pošiljanje mladinskih knjig po svetu brez carine ter pozval države, naj po svoji uvidevnosti in močeh zatirajo škodljivo knjigo.

Makedonski skladatelj Prokopčev je pred kratkim končal svojo prvo narodno baletno igrjo Dojra-na. Balet bo verjetno še v letošnji sezoni izvajalo Makedonsko narodno gledališče v Skoplju.

Pretekli dni je bil v Parizu pripravljani sestanek za ustanovitev Mednarodne organizacije umetnikov, ki bo vključevala združenje umetnikov vseh panog. Jugoslavijo je zastopal glavni tajnik Zveze likovnih umetnikov Jugoslavije Marko Celebonović.

V založbi Nolit v Beogradu je izšla reprezentativna knjiga o sočobni nemški likovni umetnosti. Delo je spisal Bija-li-Merin. V knjigi je obdelal nemško umetnost prve polovice sedanjega stoletja, od impresionistov do najmlajšega pokolenja. Odlč na ni le oprema knjige, marveč tudi številni barvni posnetki umetniških del, ki dajejo knjigi posebno vrednost.

Nemški kritiki so se zelo pohvalno izrekli o nastopu zagrebškega Studenskega gledališča na mednarodnem festivalu dijaških gledališč v Erlangenu. Hrvatski dijaki so nastopili z deli Thortona Wilderja Dolgi božični zajtrk, T. Williamsa Posledice slabe večerje in Držičevo komedijo Novele od Stanca.

Na festivalu sodobne glasbe v Benetkah so prvič uprizorili opero ruskega skladatelja Sergija Prokofjeva Ognjeni angel. Libreto opere je napisal sam skladatelj po srednjeveški pripovedki Sergija Brju-sova. Njeno partituro so našli po vojni v Parizu. Na festivalu so gledalci in kritiki pozdravili krstno predstavo z dolgotrajnim in navdušenim ploskanjem.

V Mali galeriji v Ljubljani je razstavila svoja dela kiparka Dolores Fallada, ki je po rodu Čehinja, a živi v Italiji. Fallada je do sedaj razstavljala na raznih razstavah po italijanskih mestih in na mednarodnih razstavah v Pragi, na Dunaju in v Milanu. Zelo zanimiva je njena dekorativna reliefna plastika.

ZA NAŠE ZDRAVJE

GIMNASTIKA — VIR LEPOTE IN ZDRAVJA

Vsakdo izmed vas bi bil rad lep in zdrav. O seveda! Za to trditev pač ni potrebno kakih posebnih dokazov. Mladi in stari se negujejo, lišpajo in oblačijo po najnovejši modi prav zato, da bi bili lepi in da bi drugim ugajali.

K lepi in prikupni pojavi človeka pa ne spada samo obleka in lišp, ampak tudi naravna lepota telesa, kakor: enakomerno oblikovani deli telesa, primerno razvito in utrjeno mišičevje, lepa pokončna drža in prožna hoja.

Pa bo ugovarjal ta ali oni: »Kaj pa morem za to, če mi vsega tega Bog ni dal?« Res je, enega je ustvaril bolj dovršeno, drugega manj. Toda priznati moramo, da človek lahko v precejšnji meri vpliva na svoje telo, in to predvsem z rednim gimnastičnimi vajami.

Hočete dokazov? Ali ste morda že kdaj primerjali dva moška ali ženski istih let: eden je lepo enakomerno zraščan, gibčen, prožen in kretanju in hoji; drugi zamaščen, počasen, neokreten, nesorazmerno oblikovan, skratka, zaspane in neokretne zunanjosti. Zakaj taka razlika? Prvi je uril svoje telo in si krepil mišice, drugi pa ga je že od mladosti zanemarjal.

Krepka in utrjena mišica je vendar lepše oblikovana kot zaspana in ohlapna. To razliko opazi-

mo predvsem pri držbi telesa: eden ima lepo zraščena ramena in je raven kot sveča, kakor pravimo, drugemu pa so ramena ohlapna, poševna in hrbet sključen. Prav tako je s prsnim košem. Nekateri imajo prsa vzbočena in hrbet raven, drugi pa ploska, stisnjena in prav zato hrbet sključen. Z rednimi gimnastičnimi in dihalnimi vajami pa lahko vse te nedostatke odpravimo. Utrjene trebušne mišice tudi preprečujejo, da se posebno pri starejših ljudeh ne poveši trebuh, ki tako često skvari obliko telesa. Skratka, z gimnastičnimi vajami lahko odpravimo vso neenakomerno porazdeljeno zamaščenost telesa.

Smotna telovadba pa odpravlja do neke meje tudi telesne hibe. Le pogledimo kakšna čuda ustvarja ortopedska gimnastika! Treba je samo vztrajno uriti mišice, sklepe in ude, pa uspehi prav gotovo ne izostanejo.

Velike važnosti za prožnost telesa in za zdravje pa je gibanje na prostem, posebno za one, ki sedeč opravljajo svoje delo. Dolgotrajno in često nepravilno sedenje sključuje namreč hrbtnico in stisne pljuča, da človek ne more pravilno dihati. Vse to lahko odpravimo z vsakodnevnimi sprehodi, kjer vdihavamo svež zrak in pregibamo naše ude.

Lepota človekovega telesa in zdravje se torej z gimnastiko medsebojno izpolnjujeta.

GOSPODARSTVO

ALI JE VINO POVRELO?

Mnogi imajo že popolnoma trda, povreta mlada vina, ki so se začela čistiti, in kmalu nastopi čas, ko jih bo mogoče pretočiti. Drugi niso tako srečni in imajo še sladka vina, ki zaradi pomanjkanja toplote v kleti le počasi kipijo. So pa tudi primeri, ko je mlado vino še pravi mošt, ki sploh še ni začel burno kipeti. To se dogaja v slabih, mrzlih kletih, ki jih ni mogoče prav segreti, ali pa ker se vino nahaja v prevelikih sodih, v katerih so ga bili nälili popolnoma mrzlega.

Če je mogoče klet segreti, je potrebno kuriti toliko časa, da se vino popolnoma prevre in postane trdo. Ne pomaga nič: kuriti je potrebno in vzdrževati v kleti toploto čez 5 stop. C., četudi še cele tedne.

Kdor pa ima vino v velikih sodih in se zato ne more ugreti, naj ga pretoči v manjše sode — okoli 6 do 7 hl — potem pa naj skrbi, da bo v kleti toplo.

Če se pa klet ne da segreti in ni upanja, da bi vino popolnoma povrelo, ga moraš prodati. Bolje je vino takoj prodati, četudi po nekoliko nižji ceni, kot pa imeti pozneje s takim vinom sitnosti in stroške, ki prav gotovo ne izostanejo.

Ali naj bi sladkim vinom kaj dodali, da bi hitreje povrelo? Zapomniti si moramo, da je toplota najvažnejša ter nujno potrebna. Če toplote ni, so brez koristi vsi drugi dodatki, kot umetne kvasnice in podobno.

KAKŠNO CENO IMAJO LETOŠNJA VINA?

Letošnji vinski trg kaže skoraj isto sliko in tudi iste cene kot lanski v tem času. V Italiji je sicer pridelek večji od lanskega, a ker ni velikih zalog iz prejšnjega leta in ker žive trgovci pod vtisom, da je zaradi strogih zakonov in odredb ponarejanje vin (iz smokov, rožičev itd.) postalo nemogoče, večji pridelek ni pritisnil na cene.

V naših krajih trgovina ni posebno živa, ker so le redki gostilničarji, ki kupijo kaj več kot za vsakdanjo potrebo.

Briška vina imajo danes približno naslednje cene: Navadno vino iz mešanice raznih sort gre nekoliko več kot po 70 lir za liter. Boljša vina (čista rebula ali mešana s tokajcem ali malvazijo) gredo po 80 do 90 lir. prvovrstni tokajec pa presega že sedaj 100 lir za liter. V glavnem so briška vina letos prav dobra in neredko presegajo 12 stop. alkohola.

Furlanija je imela zelo bogato trgatv. Njena dobroti pa je zelo različna. Prodnate zemlje so dale prav dober pridelek, vinogradi v težkih zemljah pa so bili preobloženi in grozdje ni dobro dozorelo, tako da mnoga vina kažejo komaj 9 ali pa še manj stopinj alkohola.

KALIJ PRIHAJA DO VELJAVE

V Italiji in deloma tudi v Franciji se polaga velika važnost na gnojenje s superfosfatom (perfosfato), medtem ko se kalijeva sol (potassa) pa prav malo trosi. V Jugoslaviji in v vsej srednji Evropi pa je gnojenje s kalijem mnogo bolj bogato, superfosfata pa uporabljajo manj. Ta razlika v gnojenju je v izdatni meri odvisna od propagande, ki jo delajo razne tvornice umetnih gnojil.

Naši kmetje pa prav dobro vedo, da na njivah mnogo zaleže gnojenje s kalijem, ki mnogo zviša posebno pridelek krompirja in detelje.

Navadno so trdili, da težkih ilovnatih njiv ni potrebno gnojiti s kalijem, ker ga je v takih zemljah dovolj na razpolago. Sedaj pa so znani uspehi poskusov, ki jih je napravil v zadnjih letih Kmetijski urad v Vicenzi na težkih ilovnatih zemljiščih. Največjo gospodarsko korist so dale njive, ki so bile pognojene s 390 kg (50-52%) kalijeve soli na ha. Gnojenja s 130 in 260 kg kalijeve soli na ha niso niti od daleč dala takega sorazmernega čistega dohodka.

Iz tega sledi nauk: kalijeva sol zveča pridelek v vseh zemljah, na noben način pa ne bi smelo kako deteljišče ostati brez 100 kg kalijeve soli na njivo.

KRAVA SE PRI GOBCU MOLZE!

To prav dobro vedo naši živinorejci in se zato tudi po tem ravnaajo. Da pa bodo vedeli, kako drugod krmijo krave in dosežejo izredne molže, naj povemo, kakšno krmo dobi sedanja svetovna rekorderka v mlečnosti.

Kravi pravijo »Daisy Madcap« in živi na »Carnation Milk Farm« v ZDA. V letu 1953 je dala v 365 dneh 165 q mleka, to je dnevno preko 45 kg.

Vsak dan je dobila 10 kg močne krme — otrobov in oljnatih pogač. Enako vsak dan po 10 kg suhe deteljine v 3 obrokih; vsak dan po 4 kg zrezkov sladkorne pese. Poleg tega je 6 mesecev dobivala po 13 kg ensilaze (v silosih okisane krme); 2 meseca je dobivala po 15 kg deteljine trave; 2 meseca po 22 kg okisane koruznice (pitnik iz silosa); 4 mesece je dobivala po 13 kg korenstva (korenje, podzemeljska koleraba, pesa in podobno); 6 mesecev dnevno po 50 kg sveže pokošene trave.

Če premotrimo te količine in jih primerjamo s krmo, ki jo dobivajo naše krave, je gotovo »Daisy Madcap« požrla več kot dvakrat toliko kot vsaka naša krava. A to ne stri nič, če je dala mleka za pet krav.

IZREDEN PRIDELEK KORUZE

Viktor Marconcini iz Corte Brà pri San Giorgio di Nogaro je pridelal na hektarju 139.95 q koruznega zrnja ali 50 q na furlansko njivo. Zemljišče je seveda zelo bogato pognojil in namakal, sejal pa je sorto »Funks g 77«, ki je neka ameriška izbrana sorta za krmljenje živine.

Sportni pregled

NOGOMET

Vsi smo nestrpno čakali nedelje, ko bi se morali srečati Jugoslovani z Avstrijci kar na treh igriščih: na Dunaju, v Zagrebu in Beogradu. Avstrijski in jugoslovanski časopisi so bili prepričani, da bo izšla Jugoslavija kot zmagovalka. Le Puskas in Kocsis, madžarska igralca, katera so povprašali za mnenje, sta verovala v avstrijsko zmago. Če je pa kdo poslušal slovenskega radijskega napovedovalca tekme, je pričakoval najmanj 20 golov (20:0) za Jugoslavijo. Se vedno pa je prevelik optimizem in preveliko zaupanje v lastne moči škodilo vsakomur in še zlasti Jugoslovanom. Zato ni čudno, da so izgubili z 2:1 na Dunaju ter igrali neodločeno v Zagrebu (1:1) in v Beogradu (0:0). Tako so si omajali sijajni sloves, ki so si ga s težavo pridobili zadnja leta. Avstrijci pa, ki so zadnje leto doživeli hude poraze, so se to pot izkazali tako kot že dolgo ne. Igrali so povezano, odlikovali so se v hitrih prodorih in bili zelo nevarni strelci na gol. Če bi ne bilo v vratih slavnega Beare, bi bil poraz še večji. O jugoslovanskem moštvu lahko rečemo le to, da je bila ta njihova igra ena najslabših v zadnjih letih. Pokazali so naravnost klasični primer, kako se nogomet ne sme igrati.

Upajmo, da bo ta poraz dober nauk za bodočnost, in da bodo neuspeh popravili v nedeljo v igri s Francijo.

Kaj naj povemo o B reprezentanci v Zagrebu in o mladincih v Beogradu? Obe moštvi sta bili ves čas v hudi premoči, a žoga le ni hotela v mrežo, kar pa ni čudno, saj je že stara pesem, da Jugoslavija nima dobrih napadalcev.

Na italijanskem prvenstvu A lige se je lestvica nekoliko spremenila, ker je Inter izgubil, Fiorentina pa je igrala neodločeno. Tako je sedaj prva Fiorentina, drugi Inter in zadnja naša nesrečna in revna Triestina.

ATLETIKA

»Češka lokomotiva«, Emil Zatopek, še ni šla v pokoj. Zopet je presenetil ves svet, ko je kljub relativni starosti postavil kar dva nova svetovna rekorda, in sicer v teku na 25 km in na 15 milj. Na 25 milj je imel od 27. septembra dalje rekord Ivanov (SZ) s časom 1:17:34. Zatopek pa je to razdaljo pretekel v 1:16:34,6. Na 15 milj je izboljšal le svoj prejšnji rekord iz leta 1952 za dobri 2 minuti. Novi rekord je namreč 1:14:00,1. Zanimivo je to, da v starosti odpuveduje na kratkih progah, medtem ko na dolgih progah še vedno poseka vse.

Ruska atletinja Galina Zibina je izboljšala svoj

prejšnji svetovni rekord v metu krogle 16,32 m za 3 cm. Rus Sitkin Vladimir pa je s skokom 2,05 v višino postal prvak Rusije. V Evropi je to leto skočil višje le Sved Nilsson.

Na gostovanju v Teheranu je Consolini popravil italijanski rekord v metu diska. Vrgel ga je 55,75 m daleč in tako dosegel drugi najboljši letošnji met na svetu. Res lep uspeh 38 let starega atleta.

V Magglingenu se je te dni pomerilo kar 48 tekmovalcev v modernem peterboju, in sicer v jahanju, v sabljanju, v streljanju s pištolo, v plavanju in v teku. Svetovni prvak je postal Rus Salnikov, drugo mesto pa je zasedel Finc Mannonen. V tekmovanju moštev si je naslov svetovnega prvaka osvojila Madžarska.

Naslov svetovnega prvaka v sabljanju si je v Rimu zagotovil Madžar Gerevich pred svojim rojakom Karpatijem in Italijanom Nostinijem.

Italijan D'Agata je postal novi evropski prvak v mušji kategoriji v boksu.

SMUCANJE

Pred nekaj dnevi je po gorah zapadel sneg. Tako se avstrijski smučarji že vadijo in pripravljajo za olimpijado, ki bo to zimo v Cortini d'Ampezzo. Tudi Svicarji in Francozi so se te dni že pomerili v slalomu. Zmagal je Francoz Bozon, med ženskami pa je bila najboljša Svicarka Berthod. Jugoslovanski smučarji pa se za to važno tekmovanje pripravljajo zaenkrat kar v telovadnicah s skokom čez konja in kozo. Z ozirom na to čudno tehniko je razumljivo, da ne morejo imeti dobrih uspehov na mednarodnih tekmovanjih.

NAMIZNI TENIS

Od 4. do 6. novembra bo v Beogradu mednarodno prvenstvo v namiznem tenisu, na katerem bodo poleg najboljših domačih igralcev nastopili tudi najboljši igralci sveta. Od Madžarov bodo nastopili Sido (svetovni prvak), Koczian Gyetvaill in Szepessy; od Čehov Andreadis, Stipek, Tereba, Vihnanovski; Anglijo bosta zastopala večkratni svetovni prvak Leah in Kennedy; Francijo pa Amouretti in Granier. Nastopili bodo tudi Romuni, Belgijci, Nemci, Avstrijci in Svedi. Slovenijo bodo zastopali: Kocjan, Podobnik, Tigerman in Hlebs. Ker je udeležba tako odlična in številna, bo to gotovo eden izmed najzanimivejših državnih turnirjev v zadnjih letih.

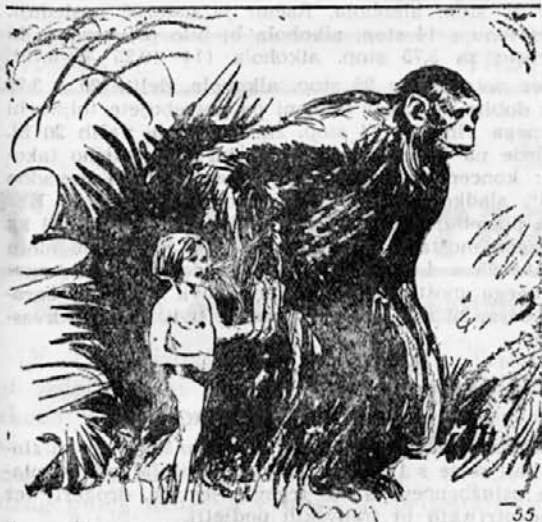
ZANIMIV REKORD

V nedeljo je argentinski pilot Mateo Boix postal svojevrsten svetovni rekord. Z letalom »Ripercub« je v treh urah in 38 minutah napravil 1141 loopingov, to je obratov okoli svoje osi.

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 37

Tarzan, kralj džungle

Našla sta tudi brzojavko iz Pariza, ki jo je bil Tarzan spustil na tla, ko je tistega dneve večera v Wisconsinu prebral njeno vsebino: »Odtisi prstov dokazujejo, da ste Greystoke. Cestitam. Tedaj ga je Jane začudeno vprašala: »In ti si vedel resnico?«

»Da«, je prostodušno odvrnil mož iz džungle, »zakaj naslov in bogastvo mi nista pomenila nič — brez tebe. Zelen sem ti, da bi bila srečna z njim, ki sem mislil, da ga ljubiš«. Sele sedaj je bilo Jane vse jasno. Ganjena se je zgrudila v njegovo naročje.

Drugo jutro sta krenila na pot proti Tarzanovi koči, ki ni bila daleč. Ob afriški obali je plula francoska vojna ladja. Prvi častnik je bil poročnik D'Arnot, Tarzanov stari prijatelj. Ladja se je zadržala v malem zalivu.

Ko so se izkrcali, so našli ponesrečence z ladje lorda Tenningtona. Pod njegovim vodstvom je osemnajstletnica živela dokaj varno življenje. Vedno so upali, da je tudi četrti čoln srečno dosegel kopno. Ali nekega jutra se je pojavila čudna postava.

Lord je že segel po samokresu, ko je polnago, umazano bitje zaklicalo njegovo ime. Tedaj je spoznal gospoda »Thurana«. Ko so ga izprašali o ostalih dveh potnikih pogrešanega čolna, je rekel: »Moj Bog, saj je res prestrašno — le jaz sem se rešil.«

Objokovali so Janino in Claytonovo usodo ter se pripravljali, da naslednjega dne odplujejo. D'Arnot je stopal vzdolž obale in obujal spomine na dni, ko je v teh krajih sklenil prijateljstvo s Tarzanom. Nenadoma je v daljavi zagledal čudno procesijo.

Guy De Maupassant

Nakit

Šel je, ona pa je sedla v svoji plesni obleki na stol in ni mogla nič več. Niti leči ni mogla niti zakuriti si, še manj pa misliti.

Mož se ji je vrnil okrog sedme ure. Nič ni našel.

Potlej je odšel na policijo, od tam pa v uradništva častnikov, kjer je najditelju obljubil nagrado, potem je stopil k raznim prometnim družbam, na vse kraje, kamor ga je gnalo upanje.

Ves dan je čakala nanj v vedno istem brezumju nad strahotno nesrečo.

Loisel se je zvečer vrnil bledega obraza in votlih oči. Nič ni odkril.

Potlej ji je rekel:

»Moraš pisati svoji prijateljici, da se ti je na ogrlici zlomil odpiralec in da si ga dala popraviti. Tako bova pridobila na času za nadaljnje ukrepe.«

Napisala je, kakor ji je bil narekoval.

Po enem tednu sta izgubila vsako upanje.

Loisel se je postaral za pet let. Osmega dne je dejal:

»Zdaj morava misliti na to, kako bova nadomestila nakit.«

Vzela sta škatlico, ki je bil shranjen v njej, ter odšla k draguljarju, čigar ime sta prebrala v notranjosti. Ta je pogledal v svoje knjige in rekel:

»Gospa, ta dragotina ni bila kupljena pri meni, jaz sem prodal le škatlico.«

Tedaj sta se napatila od zlatarja do zlatarja in se trudila, da bi iz spomina našla ogrlico, ki bi bila čimbolj podobna izgubljeni. Vedno bolj sta hujšala od tegobe in nemira.

V neki prodajalni rue du Palais-Royal sta nazadnje odkrila diamantni venec, ki se jima je zdel docela podoben tistemu, ki sta ga iskala. Stal je štirideset tisoč frankov, dobila pa sta ga za šestintrideset tisoč.

Loisel je imel osemnajst tisoč frankov, ki mu jih je bil zapustil oče. Ostalo vsoto bi si moral izposoditi.

Izposodil si jo je tako, da je tega poprosil za tisoč frankov, enega za pet sto, tu za tri sto, tam za sto. Podpisoval je menice, prevzemal obveznosti, ki so pomenile uničenje, padal v roke odedruhov in se zapletal v mrežo izposojevalcev. S strahom v srcu pred tesnobno prihodnostjo, pred brezimno revščino, ki ga bo zdaj zdaj popadla, spričo neštete telesnega pomanjkanja in spričo strašnega duševnega trpljenja, ki sta mu začela groziti, je odšel po novo ogrlico in plačal zanjo na trgovečevi blagajni šestintrideset tisoč frankov.

Ko je gospa Loisel prinesla nakit nazaj gospe Forestier, ji je ta rekla malce užaljena:

»Bolje bi bilo, če bi mi ga prej vrnila, vsak hip bi ga mogla potrebovati.«

In ni odprla škatlice, česar se je njena prijateljica najbolj

TEDENSKI KOLEDARČEK

6. novembra: **nedelja**: 23. pob., Lenart, Ratislav
 7. novembra: **ponedeljek**: Engelbert, Zdenko
 8. novembra: **torek**: Klavdij, Neživ
 9. novembra: **sreda**: Teodor, Sebišlav
 10. novembra: **četrtak**: Trifon, Golobica
 11. novembra: **petek**: Martin š., Višnjica
 12. novembra: **sobota**: Martin p., Davorin

RADIO TRST A

Nedelja, 6. novembra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; Nina Lenčkova: Pravljičica o dobri vilji in deklici brez rok; 13.30 Glasba po željah; 17.30 Slovenski zbori; 18.00 Čajkovski: Koncert št. 1 za klavir in orkester; 20.30 Verdi: Falstaff, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 7. novembra ob: 18.50 Emil Adamič: Ljubljanski akvareli; 19.15 Mamica pripoveduje; 20.50 Gotovac: Simfonično kolo; 21.30 Pevski duet in harmonika; 22.00 Iz italijanske književnosti in umetnosti; 22.15 Dvorak: Simfonija št. 5.

Torek, 8. novembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert tenorista Pavla Pokornjaja; 19.15 Radijska univerza; 21.00 Radijski oder: Guy de Maupassant: Musotte, igra v 3 dejanjih.

Sreda, 9. novembra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Z začarane police; 19.00 Zdravniški vedež; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 21.30 Dvorakove slovanske plesne izjave pianistični duo Vrabec-Demšar; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti; 22.15 Borodin: Simfonija št. 2.

Četrtek, 10. novembra ob: 18.00 Čajkovski: Labodje jezero; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Arnič: Pesem planin; 21.00 Dramatizirana zgožba — Wagner — Beličič: Lohengrin.

Petek, 11. novembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Sola in vzgoja; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 21.30 Vokalni kvintet; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti; 22.15 Čajkovski: Simfonija št. 4, izvaja Slovenska Filharmonija.

Sobota, 12. novembra ob: 12.00 Naša vina; 12.55 Jugoslovanski motivi; 14.45 Ritmični orkester Swinging Brothers; 15.30 Pogovor z ženo; 21.00 Lehar: Grof luksemburški, opereta v 3 dejanjih.

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 2. novembra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	669—631 lir
avstrijski šiling	23—23,75 lir
100 dinarjev	70—75 lir
100 francoskih frankov	162—168 lir
funt šterling	1630—1670 lir
nemško marko	147—149 lir
pesos	17—20 lir
švicarski frank	146—147 lir
zlato	720—723 lir
napoleon	4250—4350 lir

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 169: Pred leti so dela i veliko propagando za pšenično sorto »mentana«, ki je precej obilno rodila na bolj pustih njivah. Tudi jaz sem bil z njo prav zadovoljen. Sedaj se o mentani prav malo govori, a menj se nobena izmed sodobnih sort ni tako obnesla kot mentana. Katera sorta bi jo najbolje nadomestila?

Odgovor: Se danes je po Italiji mentana najbrž najbolj cenjena izmed vseh žlahtnih pšeničnih sort in je tudi največ sejejo, seveda ne v izrazitih pšeničnih predelih, kot je Padška ravnina, kjer bolje rođe sorte kot »San Pastore« in druge, pač pa v slabših zemljah, posebno v nekoliko brdovitih legah. Pri nas je za bolj puste njive priporočljiva sorta »Tevere«. Za ravninske lege z globoko plastjo zemlje, pa je najbolj priporočljiva »San Pastore«, v podrejeni vrsti pa »Mara« in mogoče »Simpeto«.

Vprašanje št. 170: Imam 20 hl črnega vina, ki kaže samo 9 stop. alkohola (po Maligandu). Ker pa mora imeti po zakonu črno vino vsaj 10 stop. alkohola, če ga hočem prodati, vas prosim za nasvet, kako bi v vinu zvišal alkohol vsaj za 1 stop. in četr.

Odgovor: Dve poti imate: Ali si nabavite močnejše črno vino in ga s svojim premešate, ali da vinu

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska zadruga tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
 Ulica Sv. Frančiška 20 — Telefon 29-477

dodate zgoščenega mošta in vse skupaj še enkrat prevrete. Če hočete vino spraviti na 10,25 stop. alkohola, potrebujete za 20 hl črnega vina 25 stop. alkohola. Če bi dobili vino s 14 stop. alkohola, bi morali premešati 667 litrov tega vina z lastnimi 20 hl in bi po'em dobili 26 hl in 67 litrov vina z 10 in ¼ stop. alkohola. Račun je namreč naslednji: pri vinu s 14 stop. alkohola bi bilo pri vsakem hl prosto za 3,75 stop. alkohola (14—10,25 = 3,75).

Ker potrebujete 25 stop. alkohola, delite 25 s 3,75 in dobite 6,67, kar pomeni da potrebujete toliko hl črnega vina po 14 stop. za zboljšanje vaših 20 hl. Glede na koncentrirani mošt pa je približno takole: koncentriran (zgoščen) mošt vsebuje navadno 65% sladkorja ali 39 stop. alkohola (65 x 0,6). Ker pa potrebujete le 25 stop. alkohola, zadostuje 64 kg takega mošta za zvišanje alkohola na želeno mero (0,64x65 = 4,16 x 0,6 = 25). Seveda, če dodate zgoščenega mošta, morate vino znova prevreti, zaradi česar bi bilo potrebno dodati tudi umetnih kvasnic.

Iz Gorice

POVISANJE PLAC

Po sporazumu med goriško Zvezo trgovcev in sindikati se je s 1. oktobrom t. l. povišala za 20% plača uslužbencev raznih trgovin jestvin, drogerij ter industrijskih in trgovskih podjetij.

TOVARNA
Prinčič
KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

bala. Bi mar opazila, da je ogrlica zamenjana? In kaj bi porekla, če bi opazila? Ali je naposled ne bi imela še za tatico?

Gospa Loisel je spoznala strahotno življenje obubožanih ljudi. Hrabro in scela ga je vzela nase, kajti pošastni dolg je bilo treba plačati. Sklenila je, da ga bo plačala. Odpustila sta služkinjo, menjala stanovanje in se preselila v podstrešno sobico.

Spoznala je težaško gospodinjstvo, zoprna kuhinjska opravila. Pomivala je posodo in si z rokovanjem z mastnimi lonci in sajastimi ponvami pokvarila rožnate prste. Prala je umazano perilo, srajce in rjuhe ter jih obešala sušit na vrvice. Vsako jutro je odnašala smeti na ulico in vlačila vodo navzgor, pri čemer si je v slehernem nadstropju oddihavala. Oblačila se je kakor preproste ženske, s košaro na roki je hodila k zelenjavarju, k trgovcu in k mesarju, barantala, se prepirala z njimi za sleherni krajcar in krčevito branila svoj beraški denar.

Vsak mesec so zapadale menice, nekatere je bilo treba plačati, druge zopet podaljšati. Neprenehoma sta se bojevala za čas.

Mož je po opravljeni službi garal doma, po večerih je trgovcu na čisto prepisoval račune, in večkrat celo ponoči garal, po »soldu« zastran.

Deset let je trajalo takšno življenje.

Ko je deset let minilo, sta imela vse račune poravnane, dolg je bil vrnjen z oderuskimi obrestmi in z obrestmi obresti vred.

Gospa Loisel je bila zdaj podobna ostareli ženski. Spremenila se je v spretno, žilavo in resno žensko, v eno izmed tistih, ki vzdržujejo revne domove, ki so na hitro počesane, ki nosijo zapotegneno krilo in imajo pordele roke, glasno govorijo in kar poplavlajo pod, ko ga ribajo.

Včasih pa, ko je bil mož v uradu, se je zgodilo, da si je sedla ob okno in se zamislila v nekdanjo večerno družbo in v tisti ples, ki je na njem tako sijala in tako zmagovala.

Kaj neki bi se zgodilo z njo, ko bi ne bila izgubila nakita? Kdo bi vedel na to odgovoriti? Kako zagonetno in nepreračunljivo je življenje! In kako že majhna stvar zadostuje, da človeka uniči ali reši!

Ko se je neke nedelje napotila na Champs-Élysées, da bi v majhnem sprehodu pozabila na tedenske skrbi, ji je pogled hipoma padel na žensko, ki je vodila otroka. Bila je gospa Forestier, še vedno mlada, lepa in zapeljiva.

Gospa Loisel je prevzel nemir. Ali naj jo ogovori? Zakaj pa ne? Zdaj, ko je dolg poravnal, bi ji lahko povedala resnico.

Približala se ji je.

»Dober dan, Jeanne!«

Prijateljica je ni prepoznala, zdrznila se je, ker jo je neznana preprosta ženska tako domače nagovorila. V zadregi je rekla:

»Gospa, ne poznam vas... gotovo ste se zmotili.«

»Ne, ne, jaz sem Matilda Loisel.«

Prijateljica je kriknila od groze:

»Matilda... Moja uboga Matilda... kako si se spremenila!«

»Da! Zelo težke čase sem preživela, odkar se nisva več videli! Hudo revščino sem tolkla... in vse to zaradi tebe!«

»Zaradi mene? Kako?«

»Ali se spomniš diamantne ogrlice, ki si mi jo posodila za na ples v ministrstvu?«

»Seveda se!«

»No, izgubila sem jo!«

»Kako? Saj si mi jo vendar vrnila?«

»Vrnila sem ti drugo, zelo podobno. Deset let sva potrebovala, da sva jo plačala. Razumela boš, da nama ni bilo lahko, saj veš, da nisva nič imela... No, zdaj sva zmagovala to reč in moram reči, da sem kar se da zadovoljna.«

Gospa Forestier je obstala:

»Praviš, da si kupila diamantno ogrlico, da bi z njo nadomestila mojo?«

»Seveda. In ti niti opazila nisi tega, kaj? Da, zelo sta si bili podobni.«

Gospa Forestier pa je vzela prijateljici roke v svoje in vsa pretresena rekla:

»Za božjo voljo, Matilda! Moja ogrlica vendar ni bila pristna! Vredna je bila kvečjemu pet sto frankov...« (Konec)